

Ομοφοβία στα σχολεία: Bullying γίνεται και από καθηγητές

liberal.gr/arthro/211860/apopsi/arthra/omofobia-sta-scholeia-Bullying-ginetai-kai-apo-kathigites.html

Της Αναστασίας Τσιβούλη

Από τα σχολεία και συχνά από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς ξεκινά η ομοφοβία και η τρανσφοβία που εξαπλώνεται στην κοινωνία με συμπεριφορές που τραυματίζουν και στιγματίζουν συνανθρώπους μας. Δυστυχώς, τα μέτρα για την καταπολέμηση του φαινομένου και τη σχετική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι σχεδόν ανύπαρκτα, ενώ ακόμη και στο μάθημα της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης η διαφορετικότητα παραμένει ένα θέμα ταμπού.

Αποκαλυπτικά είναι τα αποτελέσματα πρόσφατης έρευνα του Κέντρου Μέριμνας Οικογένειας και Παιδιού (ΚΜΟΠ) σε συνεργασία με το Πολύχρωμο Σχολείο, που παρουσιάστηκαν πρόσφατα σε εργαστήριο Κοινής Στρατηγικής για την αντιμετώπιση του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού στα σχολεία.

Το 71% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι τα παιδιά που δεν ανταποκρίνονται στη στερεοτυπική εικόνα ενός κοριτσιού ή αγοριού δέχονται συνήθως εκφοβισμό. Αξιοσημείωτο εύρημα της έρευνας αποτελεί η αναγνώριση της ίδιας της εκπαιδευτικής κοινότητας για την αδυναμία και έλλειψη κατάρτισης να χειριστεί αποτελεσματικά το ζήτημα, αναγνωρίζοντας αρνητικά σχόλια ή συμπεριφορές, συνειδητές ή ασυνείδητες, όχι μόνο των παιδιών προς άλλα παιδιά, αλλά και του εκπαιδευτικού προσωπικού προς τα παιδιά.

«Όπως αποδείχθηκε από την έρευνά μας, ποσοστό 38% των εκπαιδευτικών εκδηλώνουν συγκαλυμμένο εκφοβισμό σχολιάζοντας αρνητικά πίσω από την πλάτη τους παιδιά που δεν έχουν την τυπική συμπεριφορά αγοριού ή κοριτσιού, που δεν ανήκουν δηλαδή στον "μέσο όρο". Μικρότερο ήταν το ποσοστό των μαθητών, γύρω στο 28%, που επιτίθενται σε συνομηλίκους τους για τη διαφορετικότητά τους λέγοντας συνήθως κάτι περιπαικτικό μπροστά τους», αναφέρει η δρ Χριστίνα Ιωάννου, ψυχολόγος και υπεύθυνη ερευνήτρια του ΚΜΟΠ.

Η έρευνα έγινε στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος Hombat που υλοποιείται σε 4 χώρες και τα αποτελέσματα στη χώρα μας προκύπτουν από μια διαδικτυακή έρευνα και τρεις ομάδες εστιασμένης συζήτησης. Οι επαγγελματίες της εκπαιδευτικής κοινότητας που έλαβαν μέρος στις ομάδες εστιασμένης συζήτησης ανέφεραν ότι ο ομοφοβικός και τρανσφοβικός εκφοβισμός δεν είναι σπάνιο φαινόμενο στα σχολεία όπου εργάζονται στην Ελλάδα, επισήμαναν το γενικότερο αρνητικό κλίμα που επικρατεί στο σχολείο και ότι ο εκφοβισμός δεν προέρχεται πάντα από τους μαθητές, αλλά και από το προσωπικό, κυρίως στα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Μία πρακτική άσκησης ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού είναι η λεκτική παρενόχληση, η οποία εκδηλώνεται είτε με τη μορφή προσβλητικών εκφράσεων και ύβρεων που σχετίζονται με τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου

ενός ατόμου είτε με τη μορφή εσκεμμένης λανθασμένης χρήσης αντωνυμιών, άρθρων και άλλων λέξεων που απευθύνονται σε διαφορετικό φύλο από το φύλο στο οποίο επιθυμεί ένα άτομο να του απευθύνονται (intentional misgendering).

Τα περιστατικά ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού που παρατηρούνται περισσότερο συχνά και συγκεκριμένα τουλάχιστον μερικές φορές στη διάρκεια ενός μήνα είναι τρία. Πρώτον, υπάρχουν μαθητές που συνηθίζουν να αποκαλούν άλλους συμμαθητές τους με χαρακτηρισμούς, όπως «γκέι», «αδερφή», «λεσβία», «αντρογυναίκα» και άλλες παρόμοιες λέξεις με αρνητικό περιεχόμενο (40%).

Δεύτερον, κάποιοι μαθητές επικρίνουν άλλους συμμαθητές τους ή συμμαθήτριές τους λέγοντάς τους αντίστοιχα «να μη συμπεριφέρονται σαν κορίτσια (σε αγόρια) ή σαν αγόρια (σε κορίτσια)» (47%). Τρίτον, κάποιοι μαθητές γίνονται δέκτες ύβρεων και προσβολών που δεν σχετίζονται απαραίτητως με τη ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα. (55%).

Επίσης, μία άλλη εκδήλωση του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού είναι ο χλευασμός ΛΟΑΤΚΙ μαθητών σε θέματα σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου από συμμαθητές ή δασκάλους/καθηγητές τους. Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, η γελοιοποίηση ενός προσώπου σε ένα ζήτημα τόσο θεμελιώδες για την ανθρώπινη ύπαρξη συνιστά μία εξαιρετικά βίαιη και προσβλητική συμπεριφορά και δεν έχει καμία σχέση με το χιούμορ.

Υπάρχει έλλειψη επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών

Οι εκπαιδευτικοί παραμένουν απλοί παρατηρητές, όταν βλέπουν και ακούν κάποιους μαθητές στο σχολείο να πληγώνουν άλλους μαθητές χρησιμοποιώντας εις βάρος τους λεξιλόγιο που τους προσβάλλει ή τους γελοιοποιεί, θεωρώντας ότι τα παιδιά το κάνουν για πλάκα. Ακόμη, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι πολύ συχνά οι μαθητές που πέφτουν θύματα αυτού του υποτιθέμενου «χιούμορ» αναγκάζονται να γελούν μαζί με τους συνομηλικούς τους προκειμένου να αποφύγουν τον περαιτέρω στιγματισμό και την επακόλουθη περιθωριοποίησή τους.

Η περιορισμένη αντίδραση ή η αδράνεια σχετικά με τη συζήτηση θεμάτων σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου στον χώρο του σχολείου οφείλεται, κατά τη γνώμη των συμμετεχόντων της ομάδας εστιασμένης συζήτησης, στην έλλειψη επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και την απουσία σωστής ενημέρωσης πάνω στο θέμα αυτό.

Υπερκόπωση, μειώσεις μισθών και ανασφάλεια

Οι εκπαιδευτικοί δεν διαθέτουν τις απαραίτητες γνώσεις, δεξιότητες, αλλά και τα μέσα για να συζητήσουν στην τάξη τις ποικίλες οικογενειακές δομές που υπάρχουν (π.χ. οικογένειες-ουράνιο τόξο), θέματα φύλου και σεξουαλικής διαφορετικότητας στη σχολική κοινότητα (π.χ. ΛΟΑΤΚΙ+μαθητές) ή έστω να δώσουν απαντήσεις στα ερωτήματα συγκεκριμένων γονέων.

Άλλη αιτία που προκαλεί αυτή την αδιαφορία είναι το γεγονός ότι πολλοί εκπαιδευτικοί υπηρετούν σε περισσότερα από ένα σχολεία, με αποτέλεσμα να αφιερώνουν πολύ περιορισμένο χρόνο σε καθένα από αυτά.

Ένας άλλος ανασταλτικός παράγοντας που αναφέρθηκε ήταν η υπερκόπωση των εκπαιδευτικών, οι οποίοι προτιμούν να περιορίζονται στο παραδοσιακό πρότυπο διδασκαλίας, παρά να είναι δημιουργικοί και να βρίσκονται σε διαρκή επαγρύπνηση σχετικά με τα τεκταινόμενα.

Τέλος, λόγω της οικονομικής κρίσης που μαστίζει τη χώρα, οι εκπαιδευτικοί έχουν υποστεί μεγάλες μειώσεις μισθών, γεγονός που τους έχει εξοργίσει σε βαθμό που δεν είναι διατεθειμένοι να προσφέρουν τίποτε περισσότερο στους μαθητές πέρα από την τυπική διδασκαλία.

Φοβούνται να αναλάβουν ευθύνη

Συχνά οι εκπαιδευτικοί φοβούνται να αναλάβουν την ευθύνη να συζητήσουν ζητήματα όπως τα παραπάνω, γιατί, από τη μία πλευρά, αισθάνονται ανασφάλεια ως προς το περιεχόμενο των λεγομένων τους, και από την άλλη πλευρά, δεν θέλουν να παρεξηγηθούν οι προθέσεις τους ή να φοβίσουν τους μαθητές.

«Ταμπού» η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση στα σχολεία

Κατά τη διάρκεια της διαδικτυακής έρευνας, τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας κλήθηκαν να απαντήσουν ποια μέτρα λαμβάνονται από την πλευρά τους για την αντιμετώπιση του ομοφοβικού και του τρανσφοβικού εκφοβισμού. Δυστυχώς, σύμφωνα με τις απαντήσεις τους, τα μέτρα που εφαρμόζονται από το σχολείο ή τη συνεργασία μεταξύ φορέων δεν είναι πολλά.

Ενδεικτικά, η πλειονότητα των συμμετεχόντων ανέφερε ότι στα σχολεία όπου εργάζονται δεν πραγματοποιούνται τακτικές συζητήσεις με θέμα τον ομοφοβικό και τον τρανσφοβικό εκφοβισμό, ενώ τα σχολεία δεν συνεργάζονται ούτε με ΜΚΟ ούτε με το Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής της ΓΣΕΕ (ΚΑΝΕΠ-ΓΣΕΕ), υπό την αιγίδα του υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, ούτε με τις δημοτικές αρχές με σκοπό την καταπολέμηση του φαινομένου.

Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση φαίνεται ότι παραμένει ένα θέμα ταμπού για την ελληνική κοινωνία. Πριν από περίπου δύο δεκαετίες, τα βιβλία που είχαν εκδοθεί για τη διδασκαλία του μαθήματος της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης από το υπουργείο Παιδείας, τελικά δεν διανεμήθηκαν ποτέ στα ελληνικά σχολεία.

Αιτία ήταν οι αντιρρήσεις εκ μέρους της πανίσχυρης Ορθόδοξης Εκκλησίας, η οποία αντιστεκόταν σθεναρά σε κάθε προσπάθεια εισαγωγής του εν λόγω μαθήματος στα σχολεία. Πέραν αυτού, οι όποιες προσπάθειες γίνονται με στόχο την ενημέρωση των μαθητών σε θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης περιορίζονται από πλευράς θεματολογίας στα θέματα των σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων και της ετεροφυλοφιλίας.

Κλειστές κοινωνίες

Οι περισσότεροι γονείς που έλαβαν μέρος στις ομάδες εστιασμένης συζήτησης χαρακτήρισαν την ελληνική κοινωνία ως συντηρητική και καταπιεστική, ιδιαίτερα στις αγροτικές περιοχές. Οι γονείς αυτοί μίλησαν για κλειστές κοινωνίες, όπου η θρησκεία

ασκεί αυξημένη επιρροή, και οι οποίες έχουν εμφυσήσει φόβο και ανασφάλεια σε μεγάλο αριθμό γονέων, με αποτέλεσμα να είναι απρόθυμοι να συζητήσουν τέτοιου είδους θέματα με τα παιδιά τους.

Συχνά, όπως πιστεύουν, παρά τις προσπάθειες των γονέων, το ετεροκανονικό κοινωνικό περιβάλλον ενισχύει τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό ή ταυτότητα φύλου.

Οι μαθητές που συμμετείχαν στην ομάδα εστιασμένης συζήτησης τόνισαν ότι σε ένα τόσο ανασφαλές περιβάλλον είναι εξαιρετικά δύσκολο για έναν μαθητή/μία μαθήτρια να βρει το θάρρος να διεκδικήσει τη διαφορετικότητά του/της σε θέματα σεξουαλικού προσανατολισμού και/ή ταυτότητας φύλου.

«Τα παιδιά πρέπει να βρουν έναν άνθρωπο από το περιβάλλον τους, έναν καθηγητή πιο ανοιχτό ή έναν σχολικό ψυχολόγο στον οποίο μπορούν να μιλήσουν και να νιώσουν ασφαλείς. Εξαρτάται και πόσο ανοιχτή είναι η οικογένεια. Σχολικοί ψυχολόγοι λένε ότι υπάρχουν στα σχολεία, αλλά στην ουσία δεν ισχύει κι αυτό δυσκολεύει τα πράγματα», λέει η κ. Ιωάννου.

***Αναδημοσίευση από τον «Φιλελεύθερο» της 4 Ιουλίου 2018**